

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงปี พ.ศ.2552 ถึงปี พ.ศ.2554 ถือได้ว่าเป็นช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศกำลังฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศยังประสบปัญหาเกี่ยวกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นจากสินค้าที่มีราคาแพง อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจแบบกึ่งทุนนิยมทำให้สังคมไทยในปัจจุบันมีการบริโภคนิยม จึงส่งผลให้การใช้ชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ในสังคมต้องแข่งขันดิ้นรนขวนขวาย เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของตนเองและครอบครัว ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย บางคนต้องกู้ยืมเงินมาเพื่อให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายจนเกิดภาระหนี้สิน เหตุนี้เราคงไม่ปฏิเสธว่าการมีหนี้ อาจกระทำไปเพื่อมีชีวิตที่ดีขึ้นทั้งแก่ตนเองและครอบครัว หากการก่อหนี้ นั้นสามารถที่ชำระหนี้ได้ และยังไม่เป็นปัญหา แต่ถ้าการชำระหนี้ นั้นมีภาระค่อนข้างสูงเกินไปจะทำให้เกิดปัญหาหนี้สินต่อตนเองและต่อครัวเรือน ทำให้การใช้จ่ายใช้สอยลดลง ส่งผลต่อมาตรฐานการครองชีพต่ำลง เกิดปัญหาความเครียดจากการขาดสภาพคล่อง นำไปสู่ปัญหาครอบครัว เสี่ยงต่อปัญหาการทวงหนี้ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาอาชญากรรมอาจเพิ่มขึ้น ทั้งที่ผ่านมารัฐบาลทุกรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาหนี้สินของประชาชน โดยรวม โดยการออกนโยบายการผ่อนชำระหนี้แก่เกษตรกร นโยบายการประนอมหนี้ของภาคธุรกิจ นโยบายแก้ปัญหานี้ นอกกรอบ นโยบายการส่งเสริมแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ รวมทั้งในส่วนภาคราชการรัฐบาลยังปรับอัตราเงินเดือนเพิ่มขึ้น ทั้งขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ เพื่อแก้ปัญหานี้สิน

โดยทั่วไปสาเหตุของการก่อหนี้หรือภาวะความจำเป็นที่นำไปสู่การก่อหนี้ของประชาชน โดยทั่วไปเกิดจากรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ไม่สามารถหารายได้มาสนองตอบความจำเป็นทางด้านค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอย่างพอเพียง และขาดการวางแผนทางการเงินที่ดีจนก่อให้เกิดปัญหาหนี้สิน กล่าวได้ว่าเป็นการขาดวินัยทางการเงิน ประมาทในการวางแผนทางการเงินก็ได้ ตลอดจนกระแสทุนนิยมที่เน้นการตลาด จะเห็นได้ว่าการกระตุ้นการบริโภคภาคประชาชนผ่านทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ อย่างต่อเนื่อง โดยที่สื่อมีบทบาทและอิทธิพลอย่างยิ่งในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความต้องการอยากได้ อยากมี โดยบางครั้งอาจลืมไปว่าอะไรคือความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs) หรือ ปัจจัยสี่ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย

ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งส่วนใหญ่มิได้บริโภคเพียงเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานแต่เพียงอย่างเดียว บางส่วนบริโภคเพื่อความโก้หรู แข่งขัน ด้วยการเหนือกว่า จึงเป็นที่มาของค่าใช้จ่ายเกินความจำเป็น และพฤติกรรมชอบเลี้ยงโชค การพนัน นอกจากนี้ ยังรวมถึงความต้องการสร้างหลักประกันในอนาคตให้ตนเองและครอบครัว เช่น การกู้ยืมเพื่อซื้อบ้าน ซื้อรถยนต์ เพื่อการศึกษา การรักษาพยาบาล หรือกู้ยืมเพื่อการลงทุน ล้วนเป็นสาเหตุนำไปสู่การก่อหนี้

จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2554 พบว่าครัวเรือนที่มีหนี้สินมีร้อยละ 56.9 โดยมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 136,562 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.6) เป็นการก่อหนี้เพื่อใช้ในครัวเรือน คือซื้อบ้าน/ที่ดินร้อยละ 36.4 ใช้ในการศึกษามีเพียงร้อยละ 2.1 เท่านั้น สำหรับหนี้ใช้ทำการเกษตรมีจำนวนสูงกว่าใช้ทำธุรกิจถึงร้อยละ 4.5 หนี้ในระบบอย่างเดียวมีร้อยละ 87.9 และครัวเรือนที่มีหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบอยู่ร้อยละ 6.1 สำหรับหนี้นอกระบบอย่างเดียวมีเพียงร้อยละ 6.0 และพบว่าจำนวนเงินเฉลี่ยที่เป็นหนี้ในระบบสูงกว่านอกระบบถึง 32 เท่า (132,452 และ 4,110 บาท ตามลำดับ)

ตารางที่ 1.1 การเปรียบเทียบ รายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือน ปี 2545 - 2554

ปี/พ.ศ.	2545	2547	2549	2550	2552	2554
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	13,736	14,963	17,787	18,660	20,903	23,544
รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	10,889	12,297	14,311	14,500	16,205	17,861
หนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือน	82,485	104,571	116,585	116,681	134,699	136,562
สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้ (ร้อยละ)	62.4	66.4	64.4	63.3	60.9	56.9
หนี้สินต่อรายได้ (เท่า)	6.0	7.0	6.6	6.3	6.4	5.8

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากตารางที่ 1.1 แสดงให้เห็นในภาพรวมครัวเรือนที่มีหนี้ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่ ปี 2545 ถึง 2547 จากร้อยละ 62.4 เมื่อเปรียบเทียบหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือนในรอบ 9 ปีที่ผ่านมา พบว่าในปี 2554 หนี้สินต่อรายได้ลดลงต่ำสุด คือ 5.8 เท่า ในภาพรวมครัวเรือนที่มีหนี้ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นตามลำดับตั้งแต่ ปี 2545 ถึง 2547 จากร้อยละ 62.4 เป็น 66.4 แต่เริ่มมีแนวโน้มลดลง

ตั้งแต่ ปี 2549 ถึง 2554 จากร้อยละ 64.4 เป็น 56.9 แต่จำนวนเงินที่เป็นหนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ ปี 2545 ถึง 2554 คือจาก 82,485 เป็น 136,562 บาท

หนี้สินของครัวเรือนเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงภาวะการใช้จ่ายและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชน ซึ่งมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ประจวบกับปัจจุบันที่ราคาน้ำมันและค่าครองชีพที่พุ่งสูงขึ้น ความกังวลทั้งหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) สินเชื่อส่วนบุคคลและบัตรเครดิตในช่วงไตรมาสที่ 1 ปี 2551 ที่เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 22 จากระยะเดียวกันกับปีก่อน จึงทำให้เห็นว่าด้านภาคครัวเรือนยังมีปัญหาอยู่ในเรื่องการใช้จ่าย และการชำระหนี้มากขึ้นในระยะต่อไป (ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือน ฉบับที่ 3 พฤษภาคม 2551 อนุรักษ์ เศรษฐพงษ์ และกฤษฎี เชาว์รักษ์)

เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการกู้ในปี 2552 พบว่าเป็นการกู้เพื่อใช้จ่ายประจำวันเป็นอันดับแรก ซึ่งไม่แตกต่างกับในปี 2551 และ 2550 รองลงมาคือเพื่อใช้จ่ายกับยานพาหนะ และเพื่อการลงทุน ชื่อที่อยู่อาศัย หากพิจารณาถึงลักษณะการกู้เห็นว่า กลุ่มผู้มีหนี้มีภาระรายรับที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้จำเป็นต้องกู้ยืมเพื่อการใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งปัญหานี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ได้อย่างเลี่ยนไม่ได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ในรอบปีที่ผ่านมา พบว่าจำนวนผู้มีปัญหาหารายได้ไม่พอกับรายจ่ายในปี 2552 พบว่ามีปัญหาถึง 66.8% ส่วนที่ตอบว่าไม่มีปัญหามีเพียง 33.17% ส่วนในปี 2551 พบว่า 64.5% มีปัญหา ซึ่งถือเป็นสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ที่น่าเป็นห่วง คือ ในการสำรวจครั้งนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุถึงวิธีแก้ไขเมื่อรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ด้วยการไปกู้ยืมมากขึ้นเพื่อมาใช้หนี้ ซึ่งเมื่อมองถึงวิธีนี้ย้อนหลังไปในปี 2550 - 2551 ถือเป็นทางออกเดียวกัน จึงไม่น่าแปลกใจที่ภาวะหนี้สินต่อครัวเรือนในแต่ละปีจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนที่มียาได้น้อยยังมีแนวโน้มที่จะกู้ยืมมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้จากข้อมูลในปี 2552 ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พบว่าเมื่อเทียบหนี้กับรายได้ประชาชนที่มีเงินเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีหนี้เพิ่มมากกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น จึงอาจพิจารณาได้ว่ากลุ่มประชากรที่มีภาระหนี้สินกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถฟื้นภาระหนี้สินได้ขณะที่จำนวนผู้กู้รายใหม่มีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของสังคมไทย ทั้งนี้ สาเหตุที่ทำให้ความสามารถในการชำระหนี้มีสัดส่วนสูงขึ้นทุกปี หากประเมินเทียบกับผลสำรวจในปี 2551 พบว่าสาเหตุหลักจากราคาสินค้าที่แพงขึ้น รองลงมาคืออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ราคาน้ำมันที่แพงขึ้นตามลำดับ แต่ขณะที่ปัจจุบันปัจจัยด้านดอกเบี้ยรวมถึงราคาน้ำมันอาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่มีผลต่อการชำระหนี้ หากแต่ปัญหาการว่างงานและรายได้ต่อครัวเรือนที่ลดลง อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลการค้างชำระหนี้ที่สูงขึ้น การมีภาระหนี้สินของคนไทยที่สูงขึ้นย่อมมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจต่อ

ประเทศด้วยอย่างเล็งไม่ได้ เพราะจากผลสำรวจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยในปี 2552 พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายในปัจจุบันของคนไทยลดลงอย่างเห็นได้ชัดถึง 55.4% สาเหตุเพราะสินค้าราคาแพงขึ้น รวมถึงภาระหนี้สินที่มาก และสำหรับภาพรวมพบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายในปัจจุบันมีการใช้จ่ายน้อยกว่ารายได้ที่รับ คิดเป็น 58.1% ส่วนที่จ่ายมากกว่ารายรับอยู่ที่ 33.8% รายจ่ายเท่ากับรายได้ 8.1%

ดังนั้น หากในระยะยาวยังไม่มีการพยายามลดภาระหนี้สินต่อครัวเรือนให้ลดลง ประเทศไทยอาจประสบปัญหาขาดสภาพคล่องภายในประเทศ ทั้งนี้เพราะการพึ่งการส่งออกของ ไทยที่ไม่สามารถพึ่งได้อย่างเต็มที่ดังที่ผ่านมา ซึ่งหากจะเน้นการกระตุ้นการขายในประเทศขณะที่ คนในประเทศไม่มีกำลังซื้อจึงอาจเป็นปัญหาหลักในอนาคตได้เช่นกัน ดังนั้น การช่วยลดภาระ หนี้สินต่อครัวเรือน จะเป็นการส่งเสริมการออมในครัวเรือน และไม่สนับสนุนการสร้างหนี้ นอกจากนี้ ผู้มีภาระหนี้สินควรต้องพยายามควบคุมรายจ่ายให้สมดุลกับรายรับ ด้วยการใช้วิธีการจด บันทึกรายรับรายจ่ายเป็นต้น สิ่งสำคัญคือ ควรเลิกใช้บัตรเครดิตจนกว่าจะไม่มีหนี้ หรือมีเงินสะสมมากพอ และมีวินัยทางการเงินการคลังดี เพราะหากประเทศไทยยังคงปล่อยให้ภาระ หนี้สินต่อครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นแต่ละปี อาจเป็นปัญหาในประเทศที่ยากจะแก้ไขและส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจหลักในประเทศได้ในที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2551: ออนไลน์)

หากพิจารณาในกลุ่มหนี้สินครัวเรือนภาคเกษตรจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ครัวเรือน พ.ศ.2550 ทัวราชอาณาจักร สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าประเทศไทยมีจำนวนครัวเรือน ทั้งประเทศที่เป็นหนี้เท่ากับ 11,506,100 ครัวเรือนโดยครัวเรือนส่วนใหญ่ที่เป็นหนี้ คือ ครัวเรือน เกษตรซึ่งมีหนี้เท่ากับ 3,278,800 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2551: ออนไลน์) นอกจากนี้ ยัง พบว่าเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่ที่เป็นเจ้าของที่ดินมีหนี้ในระบบเท่ากับ 79,846 บาท หนี้นอกระบบ เท่ากับ 5,076 บาท ในขณะที่กลุ่มของเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าที่ดินมีหนี้ในระบบเท่ากับ 96,707 บาท หนี้นอกระบบเท่ากับ 8,249 บาท จะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรกรซึ่งเป็นผู้เช่าที่ดินจะมี ต้นทุนในการผลิตที่สูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินส่งผลให้มีหนี้สินสูงขึ้น และยังมีหนี้ค้าง ชำระเพิ่มขึ้นตามมาเนื่องจากเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายสูงทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2551: ออนไลน์)

สำหรับวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน คือ ค่าใช้จ่ายและการลงทุน การใช้จ่ายนั้น ได้แก่ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง อุปกรณ์ทางการเกษตรต่าง ๆ เครื่องจักรทดแทนแรงงาน รวมทั้งบางรายค่า เช่าที่ทำกิน รายได้ของเกษตรกรขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตซึ่งไม่แน่นอนทั้งกรณีที่ผลผลิตได้รับความ เสียหายอันเนื่องจากภาวะอากาศที่เปลี่ยนแปลงและการเกิดภัยธรรมชาติอีกด้วย

อีกกลุ่มหนึ่งที่กล่าวถึงคือข้าราชการพลเรือนสามัญ ผลจากการสำรวจภาวะการณั้ครองชีพของข้าราชการพลเรือนสามัญ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2553 พบว่า ครอบครัวข้าราชการทุกประเภท และทุกระดับตำแหน่ง มีหนี้สินร้อยละ 84.1 ไม่มีหนี้สิน ร้อยละ 15.9 มีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 872,388 บาทต่อครัวเรือน

ตารางที่ 1.2 ตารางร้อยละของครอบครัวข้าราชการที่มีหนี้ และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครอบครัวที่มีหนี้จำแนกตามประเภทและระดับตำแหน่ง (ปี 2553)

ระดับ	จำนวนหนี้สินเฉลี่ย (บาท)	ร้อยละ
ข้าราชการประเภทระดับทั่วไปชำนาญงาน	851,801	88.3
ข้าราชการประเภทวิชาการระดับชำนาญการ	974,193	86.6
ข้าราชการประเภททั่วไประดับปฏิบัติงาน	473,974	83.5
ข้าราชการประเภทวิชาการระดับทรงคุณวุฒิ	1,334,504	22.1

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ในจำนวนหนี้สินดังกล่าวกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.4) เป็นหนี้ที่อยู่อาศัย รองลงมาร้อยละ 15.2 เพื่อซื้อหรือซ่อมแซมยานพาหนะ ร้อยละ 13.3 เพื่อใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค ร้อยละ 5.8 เป็นการลงทุนในธุรกิจของครอบครัว สำหรับหนี้สินเพื่อการศึกษามีเพียงร้อยละ 3.9 เท่านั้น

ตารางที่ 1.3 การเปรียบเทียบร้อยละของครอบครัวข้าราชการที่มีหนี้และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครอบครัวที่มีหนี้ ปี 2549-2553

ปี	2549	2551	2553
ข้าราชการที่มีหนี้ (ร้อยละ)	81.6	84.0	84.1
จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครอบครัวที่มีหนี้ (บาท)	657,449	749,771	872,388

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ครอบครัวข้าราชการที่มีหนี้ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 81.6 ในปี 2549 เป็น 84.1 ในปี 2553 และมีหนี้สินเฉลี่ยเพิ่มจาก 657,449 บาท เป็น 872,388 บาท ตามลำดับ

โดยสรุปแล้ว ผลจากการสำรวจภาวะหนี้สินของครัวเรือน กลุ่มเกษตรกร และภาวะหนี้สินของข้าราชการพลเรือนสามัญ ยังมีภาวะหนี้สินค่อนข้างสูง ซึ่งจุดประสงค์ในการกู้ยืมคล้าย ๆ กัน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาวะหนี้สินนั้นแบ่งเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านบุคคล นอกจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภาวะหนี้สินที่ได้จากการสำรวจจากแหล่งต่าง ๆ แล้ว ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหนี้สินกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางเศรษฐกิจ สรุปได้ดังนี้

นฤกุล ตรีเจริญ (2547) ศึกษาภาวะหนี้สินของนายทหารชั้นประทวนสังกัดกองบัญชาการกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน พบว่านายทหารชั้นประทวนส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.10 มีหนี้สินอยู่ระหว่าง 100,000 ถึง 500,000 บาท โดยมีหนี้สินเฉลี่ย 281,552.89 บาท โดยกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ในระบบมากกว่านอกระบบ พฤติกรรมการบริโภคและการใช้จ่ายในครอบครัวมีส่วนทำให้เกิดหนี้สิน คือ ความต้องการที่จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานไว้ใช้ในครัวเรือน เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องเสียง เครื่องซักผ้า เป็นต้น ทั้งนี้ ยังมีปัจจัยหลายอย่าง เช่น รายได้ รายจ่าย อาชีพ อายุ เพศ การศึกษา ผู้ที่อยู่ในความอุปการะ เป็นต้น

นันทรัตน์ จิโรภาส (2551) ศึกษาภาวะหนี้สินของครูโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าข้าราชการครูมีหนี้สินมากกว่า 1,000,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.8 โดยกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู คิดเป็นร้อยละ 39.1 และผ่อนชำระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.5 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหนี้สิน พบว่าการเล่นการพนันในช่วงหกเดือนที่ผ่านมา การผ่อนชำระบ้าน การผ่อนชำระยานพาหนะ การศึกษาเพิ่มเติมในระดับสูงขึ้น รายจ่ายในการรักษาพยาบาลของครอบครัวต่อเดือน การสูบบุหรี่ในช่วงหกเดือนที่ผ่านมา การซื้อสินค้าเงินผ่อนในช่วงหกเดือนที่ผ่านมา นอกจากนี้ นันทรัตน์ได้ศึกษาพบว่าภาวะหนี้สินได้ส่งผลกระทบต่อข้าราชการครู 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายโดยข้าราชการครูมีอาการนอนไม่หลับ ด้านจิตใจ มีอาการเครียดและเหนื่อยใจ สำหรับด้านสังคมนั้นภาวะหนี้สินทำให้ประสิทธิภาพและความสามารถในการปฏิบัติงานข้าราชการครูลดลง นอกจากนี้ ในด้านเศรษฐกิจ พบว่าหลังจากชำระหนี้สินแล้ว ข้าราชการครูส่วนใหญ่มีเงินเดือนเหลือไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน หรือมีเหลือพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ

พระพรหมคุณาภรณ์ (2548) ได้กล่าว เรื่องความสุขในทางพระพุทธศาสนาไว้ว่า ในทางพระพุทธศาสนาแบ่งความสุขของภุคคหุสตุไวั 4 ประการ คือ อตติสุข ได้แก่ สุขเกิดจากการมีทรัพย์ ความสุขสิ่งแรกที่ต้องทำ คือ การทำงาน สร้างฐานะ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์ (เงินทอง) อันจะบันดาลให้มีความสุข โภคสุข คือสุขจากการใช้จ่ายทรัพย์ เมื่อมีทรัพย์ ต้องรู้จักใช้จ่ายบำรุงตนเอง ครอบครัวให้พอเหมาะพอควร ไม่ตระหนี่เกินไป ไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป คือ ไม่เกินตัว และให้มีเหลือ

เก็บไว้บ้าง อนุสุข คือสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้สิน เพราะฉะนั้น อย่าพยายามก่อหนี้ยืมสินผู้อื่น อนุวิหขสุข คือสุขเกิดจากการประกอบอาชีพสุจริต การทำงานหาเลี้ยงชีพ ต้องเป็นงานที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้สังคม สำหรับ อนุสุข คือ สุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้

พอ.หญิง รัชณี แสนฤทธิ์ (2538) ศึกษาปัญหาหนี้สินของข้าราชการและลูกจ้างของหน่วยทหารในกองทัพกที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ พบว่ากำลังพลส่วนใหญ่ยอมรับว่าปัญหาหนี้สินทำให้เกิดความวิตกกังวล เกิดความเครียดทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดข้อบกพร่องหรือเสียหายต่อทางราชการ หมดกำลังใจที่จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัย Ohio State University ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร Social Science and Medicine ว่าการเป็นหนี้บัตรเครดิตมีผลทำให้สุขภาพเสื่อมได้ โดยสำรวจพลเมืองรัฐ Ohio จำนวน 1,036 คน ทางโทรศัพท์ พบว่าคนที่เป็หนี้บัตรเครดิตในวงเงินจำนวนมากมีความตึงเครียดทางจิตใจและมีผลทำให้สุขภาพร่างกายทรุดโทรม มีผลต่อความดันโลหิตมากกว่าคนที่เป็หนี้บัตรเครดิตจำนวนน้อย

สำหรับบุคลากรในกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง) นั้น จากการสำรวจในเบื้องต้น พบว่า สภาพโดยทั่วไปมีความคล้ายคลึงกับประชาชนในสังคมทั่วไป กล่าวคือ มีรายได้จากค่าตอบแทนรายเดือนหรือเงินเดือน และค่าตอบแทนพิเศษ เงินประจำตำแหน่ง เบี้ยเลี้ยงจากการออกปฏิบัติราชการนอกที่ตั้งหน่วยเป็นค่าตอบแทนที่ไม่มากนัก โดยเฉพาะข้าราชการชั้นผู้น้อย ซึ่งมีจำนวนมากเป็นผู้ปฏิบัติงานหลักและเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติการกิจของหน่วย ซึ่งพิจารณาจากบุคลากรที่มาช่วยราชการในกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง) แล้วพบว่า มีกำลังพลชั้นประทวน และลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งล้วนแต่มีรายได้ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่มีภาวะหนี้สินค่อนข้างสูง ซึ่งต่างกับกำลังพลชั้นสัญญาบัตร ซึ่งอาจมีภาวะหนี้สินอยู่บ้าง แต่ก็อยู่ในวิสัยที่ชำระหนี้สินได้โดยไม่เดือดร้อน ปัญหาและสาเหตุของการก่อหนี้ของบุคลากรในกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง) ไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนมากเกี่ยวกับโครงสร้างเงินเดือน และค่าตอบแทนไม่เหมาะสม และสอดคล้องกับภาวะค่าครองชีพที่สูงในสภาพทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สภาพปัญหาที่เกี่ยวกับค่านิยมและสภาพแวดล้อมทางสังคมไทยในปัจจุบัน ที่มีกจะยึดถือและให้ความสำคัญต่อวัตถุนิยม ทำให้เกิดการใช้จ่ายที่เกินความจำเป็น เมื่อค่าใช้จ่ายมีมาก แต่รายได้มีไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องแสวงหาแหล่งเงินเพื่อการกู้ยืม มาใช้จ่ายในส่วนที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ บางรายถึงกับไปหารายได้พิเศษในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของต้นสังกัด มีการกู้ยืมในระบบและนอกระบบ

จากผลการสำรวจภาวะหนี้สินดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ควรศึกษาภาวะหนี้สินของบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง) เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดได้ทำการศึกษา ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง) ให้มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างเต็มกำลังต่อไป รวมทั้งผู้ศึกษาต้องการทดสอบข้อสมมติในทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับความมีเหตุผลและความคงเส้นคงวาว่ามนุษย์ในโลกแห่งความเป็นจริงมีการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เป็นไปตามที่แนวคิดเศรษฐศาสตร์สายหลักหรือไม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหนี้สินกับปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง)
- 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหนี้สินกับปัจจัยทางเศรษฐกิจของบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง)
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหนี้สินกับพฤติกรรมการเลียนแบบการบริโภคของบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง)
- 4) เพื่อทดสอบข้อสมมติความมีเหตุผลและความคงเส้นคงวาตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์สายหลัก (Traditional Economics)

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจเพื่อมุ่งศึกษาภาวะหนี้สินของบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง) โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง) ได้แก่ ข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจ และลูกจ้างชั่วคราว

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาวะหนี้สิน หมายถึง สภาพความเป็นหนี้สินที่ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ตามจำนวนหนี้สินที่คิดเป็นจำนวนบาท

บุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง) หมายถึง บุคลากรทั้งข้าราชการทหาร ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการพลเรือนสามัญ และลูกจ้างชั่วคราว ที่ปฏิบัติราชการในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง)

รายได้ต่อเดือน หมายถึง รายได้ต่อเดือนที่เป็นอัตราเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง และรายได้อื่นๆ (รวมภาษี)

รายจ่ายต่อเดือน หมายถึง รายจ่ายต่อเดือนที่เป็นรายจ่ายทั้งหมดทั้งการใช้จ่ายปกติ เงินออม เงินชดใช้หนี้สิน และอื่น ๆ

เงินเดือนประจำ หมายถึง เงินได้รายเดือนที่ส่วนราชการต้นสังกัดจ่ายให้ประจำทุกเดือน แหล่งเงินกู้ในระบบ หมายถึง แหล่งที่ให้บริการเงินกู้ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยที่มีการควบคุมโดยรัฐในเรื่องของวงเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย เช่น ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ออมทรัพย์

แหล่งเงินกู้นอกระบบ หมายถึง แหล่งที่ให้บริการเงินกู้ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยที่ไม่มีการควบคุมโดยรัฐในเรื่องของวงเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย เช่น นายทุนเงินกู้ เป็นต้น

ความมีเหตุผล (Rationality) ในทางเศรษฐศาสตร์สายหลัก หมายถึง การตัดสินใจเลือกทางเลือกของมนุษย์โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของแต่ละทางเลือกอย่างมีตรรกะ มีการคำนวณค่าคาดหวัง และมีความคงเส้นคงวา เพื่อให้ได้รรถประโยชน์สูงสุด

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

1) ทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหนี้สินกับปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง)

2) ทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหนี้สินกับปัจจัยทางเศรษฐกิจของบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง)

3) ทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหนี้สินกับพฤติกรรมกรรมการเลียนแบบการบริโภคของบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง)

4) ผลการทดสอบข้อสมมติความมีเหตุผลและความคงเส้นคงวาตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์สายหลัก (Traditional Economics)

5) เป็นประโยชน์ต่อผู้บังคับบัญชา ที่จะกำหนดนโยบายให้คำแนะนำและ/หรือช่วยเหลือบุคลากรในกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (ส่วนกลาง) ที่ประสบปัญหาหนี้สิน